

JELENTÉS A NAGYFAI IDEIGLENES BEFOGADÓ ÁLLOMÁSON 2015. FEBRUÁR 24-ÉN TETT LÁTOGATÁSRÓL

A Magyar Helsinki Bizottság és a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (Hivatal) között fennálló együttműködési megállapodás alapján 2015. február 24-én a Bizottság felkereste a Hivatal Nagyfai Ideiglenes Befogadó Állomását. A látogatáson a Bizottság részéről Gruša Matevžič, Sávai Rita és dr. Somogyvári Zoltán munkatársak vettek részt.

Az együttműködési megállapodás értelmében a Helsinki Bizottság megfigyelő felmérték az elhelyezésre szolgáló lakókonténerek fizikai állapotát, továbbá számos menedékkérővel folytatott személyes beszélgetés keretében információkat gyűjtöttek az elhelyezési körülményekről, a kérelmezők jogainak biztosításáról, az egészségügyi ellátásról, illetve a befogadó állomás lakói és a létesítmény dolgozói közötti kapcsolat minőségéről. A Bizottság megfigyelői a látogatás során a Nagyfai Ideiglenes Befogadó Állomás vezetőjével, Szabó Elóddal és a Szegedi Fegyház és Börtön Algyő-Nagyfán lévő objektumában dolgozó bv. alezreddessel is beszélgettek, akiknek a készséges együttműködése nagymértékben megkönnyítette a munkánkat.

I. Általános megállapítások

A Nagyfai Ideiglenes Befogadó Állomást a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal – hosszas előkészületek után – 2015. január 12-én nyitotta meg. A Szegedtől kb. 20 kilométerre, a büntetés-végrehajtási intézethez tartozó területen elhelyezkedő létesítmény már 2013 nyarán, pár hónapig működött ideiglenes befogadó állomásként.

A befogadó állomáson 60 lakókonténert állított fel a Hivatal, amely összesen 300 fő elhelyezésére alkalmas. Az ideiglenes befogadó állomás egyelőre 2015. június 30-ig működik, azzal a céllal, hogy a szerb-magyar határszakaszon érkező menedékkérők menekültügyi regisztrációját, az eljárásuk elindítását, valamint az állandó befogadó állomásokra (Debrecen, Bicske, Vámosszabadi) való útba indításukat megkönnyítsék és gyorsabbá tegyék. Szabó Előd, az ideiglenes befogadó állomás vezetője elmondta, hogy a Bizottság látogatását megelőző egy-két hétben csökkent a Magyarországra ezen a határszakaszon érkező menedékkérők száma. A változást a fokozott német-osztrák-magyar-szerb határőrizeti fellépésnek tulajdonította. A közös határőrizet a Koszovóból érkezőknek a Magyarország területéhez való hozzáférést kívánja megfékezni. A menedékkérők létszámának csökkenése ellenére a Hivatal 2015. június 30. után is fenntartani tervezi a nagyfai állomást.

A látogatás napján a befogadó állomáson összesen 52 külföldi állampolgár tartózkodott, ami a befogadó állomás teljes kapacitásának alig több mint 17 százaléka. Egy nappal a Bizottság látogatása előtt 185 emberrel indult a nap, akiket aznap négy busz vitt el a szegedi vasútállomásra, hogy onnan indítsák őket útba az állandó befogadó állomások egyikére, Debrecenbe, Bicskére, Balassagyarmatra vagy Vámosszabadiba. A fenti számok alapján elmondható, hogy a fluktuáció óriási.

A befogadó állomás vezetője elmondta, hogy a menedékkérők általában egy, legfeljebb két napot töltenek a Nagyfán. Ide elsősorban azokat a menedékkérőket szállítják, akiknek nem tudták a Szegedi Határrendészeti Kirendeltségen 24 órán belül a menekültügyi regisztrációját elvégezni, s másodsorban Békés megyéből és Bács-Kiskun megyéből szállítanak oda menedékkérőket. Ennek megfelelően Nagyfán történik az ujjlenyomatok levétele, ám menekültügyi meghallgatást itt nem végeznek. Többször előfordult, hogy a befogadó állomás munkatársai túlságosan le voltak terhelve azokon a napokon, amikor egyszerre kellett a még Nagyfán tartózkodó menedékkérőknek a szegedi vonatpályaudvarra való utaztatását és a frissen Nagyfára szállított személyek befogadását megoldani.

A látogatás napján az egyedülálló férfiak mellett több kisgyermekes menedékkérő családdal is találkoztunk. A menedékkérők a legkülönbözőbb országokból érkeztek, többek között Afganisztánból, Szíriából, Irakból és Koszovóból.

II. Fizikai körülmények

A Nagyfai Ideiglenes Befogadó Állomás lakókonténereit egy üresen álló mezőgazdasági célokat szolgáló földterületen állították fel. A 60 lakókonténert műköből készült keskeny gyalogos utakkal kötötték össze, a terület legnagyobb része azonban üres föld, amelyen látogatásunk napján nagy pocsoltyák és sár borított. Az igazgató elmondása szerint a jövőben tervezik a terep további rendezését azért, hogy a terület alkalmas legyen arra, hogy azon gyermekek játszhasanak. Ezt a Bizottság mindenképpen üdvözlí, s reméljük, hogy erre minél hamarabb sor kerülhet..

A lakókonténerek újak, jó állapotban vannak.

A látogatás során a konténerekben tapasztalható hőmérsékletet és a világítást megfelelőnek találtuk, bár egy család arról panaszkodott, hogy amikor késő este megérkeztek Nagyfára, az ő konténerük nem volt fűtve, ezért egész éjjel fáztak, s csak reggelre melegedett fel a konténer. Az igazgató elmondta, hogy a konténerek fűtését a menedékkérők maguk szabályozhatják. A konténerekben öt ember elhelyezésére alkalmasak, a berendezésük: két emeletes ágy, egy egyszemélyes ágy és öt támla nélküli küsszék van, továbbá szekrények a személyes tárgyak tárolására.

- Javasoljuk, hogy a konténereket időben fűtsék be ahhoz, hogy a Nagyfára szállított emberek megfelelő szobahőmérsékleten tudják tölteni az idejüket, különös tekintettel arra, hogy ezen az ideiglenes befogadó állomáson – szemben más befogadó állomásokkal – nincsen más olyan fűtött helyiség, ahol a menedékkérők tartózkodni tudnának. Amennyiben nem tudják előre, hogy hány ember fog érkezni, javasoljuk, hogy legalább húsz konténert (amely száz ember befogadására képes) mindig tartsanak befűtve, s a családokat mindenképpen ezekben az előre befűtött konténerekben helyezték el.
- Javasoljuk továbbá, hogy a területrendezés részeként nyárra játszóteret is alakítsanak ki, továbbá padokat és kinti asztalokat is helyezzenek el a befogadó állomás területén.

III. Tájékoztatás, szabad mozgáshoz való jog, kapcsolat a szociális munkásokkal és az örökkel

Nagyfán összesen nyolc szociális munkást alkalmaznak, akik közül egyszerre két szociális munkás dolgozik, ők 12 órás műszakban váltják egymást. A 2015. január végi megnövekedett ügyfélszám miatt, külsős foglalkoztatás keretében, további embereket is volt lehetősége foglalkoztatnia a Hivatalnak. A befogadó állomásnak saját biztonsági szolgálata van, azt tehát nem a szomszédos büntetés-végrehajtási intézet szolgáltatja.

A befogadó állomás vezetője elmondta, hogy a Nagyfára szállított embereket tájékoztatják arról, hogy egy-két napig fognak ott tartózkodni, amely idő alatt a menekültügyi regisztrációjuk zajlik, s ezután küldik őket tovább Debrecenbe, Bicskére, Balassagyarmatra vagy Vámoszabadiba. A tájékoztatás során elmondják a menedékkérőknek, hogy ott-tartózkodásuk ideje alatt hideg élelmiszer-csomagot fognak kapni, amely egy napra elég. Ezt a tájékoztatót a vezető elmondása szerint több nyelven is írásban odaadják a menedékkérőknek, a Bizottság megfigyelői magyarul kaptak belőle egy példányt. Az igazgató tájékoztatása szerint tolmács alkalmazására nagyon ritkán van módjuk, ezért elsősorban olyan menedékkérők segítségével próbálják meg a legfontosabb

információkat átadni, akik beszélnek a személyzet által beszélt nyelveken (elsősorban angolul).

A menedékkérők a befogadó állomás területét elvileg elhagyhatják, ám az igazgató elmondása szerint ilyen irányú kérésre még nem volt példa, mivel itt kevés időt töltenek el az emberek. Noha a befogadó állomás elvileg nem zárt intézmény, szögesdrótkerítéssel van körbekerítve, s egyetlen, lakattal lezárt vaskapun lehet rajta ki- s bejárni. Ennek ellenére a közösségi helyiségben, ahol egymásra halmozott bútorok, egy kávégép és az egyetlen ivóvízforrás található, többnyelvű tájékoztató olvasható arról, hogy aki ki szeretne menni, megteheti, de este 22:00 óráig vissza kell érnie. Ha el akarnák hagyni a befogadó állomás területét a menedékkérők, akkor a kapun kilépve jobbra, a büntetés-végrehajtási intézet felé nem, csupán balra, a töltés felé tehetnének egy sétát.

A szociális munkások, illetve az örök részéről tapasztalt bánásmóddal kapcsolatban a Bizottság megfigyelőinek a külföldiek nem tettek panaszt.

- Javasoljuk, hogy a befogadó állomáson dolgozó személyzet tagjai részére biztosítsanak interkulturális képzést.
- Javasoljuk, hogy a menedékkérőknek írásban, a saját anyanyelvükön átadott tájékoztatás tartalmazza azt is, hogy a befogadó állomást meddig hagyhatják el.

IV. Élelmezés

A Nagyfára szállított menedékkérők egy napra hideg élelmiszercsomagot kapnak, amelyben 40 dkg kenyér, két disznóhúsmentes húskonzerv, üdítő és édesség van. A hétévesnél fiatalabb gyermekkel érkező családok, egy gyermek után fejenként fél liter tejet is kapnak. Az igazgató tájékoztatása szerint, ha egy ilyen gyermek van a családban, akkor akár egy liter tejet is adnak a családnak, illetve igény esetén a gyermekes családok igény esetén több ételt is kaphatnak. Meleg ételt azért nem tudnak biztosítani, mert nem tudják előre kiszámolni, hogy hány ember érkezik, így az előre rendelt meleg étel vagy túl kevés lenne, vagy ki kellene dobni a felesleget. Az igazgató elmondta, hogy tervezik egy bolt megnyitását, ahol ki lehetne egészíteni a hideg élelmiszercsomagot.

A menedékkérők közül többen panaszkodtak a kenyérre, amely már az előző estén is elég kemény volt, s a Bizottság megfigyelőinek meg is mutatták, hogy milyen keményre szikkadt másnapra. Többen azt is elmondták, hogy éhesek, hiszen egyrészt a száraz kenyeret nem szívesen eszik meg, másrészt a két konzerv is kevésnek bizonyul egy napra.

- Javasoljuk, hogy teremtsék meg a meleg étel kiosztásának feltételeit. Aggályosnak tartjuk ugyanis, hogy sok menedékkérő csak 2-5 nap után kerül át a végleges befogadó állomására, így sok menedékkérő az érkezése utáni első 2-5 napban egyáltalán nem kap meleg ételt, hiszen mind Röszkén, mind Szegeden, mind Nagyfán csak hideg élelmiszert kapnak. Így a végleges befogadó állomások egyikére sokan jelentősen legyengülve érkezhetnek meg, ahol az is előfordulhat, hogy ha délután érkeznek meg, akkor aznap már ott sem kapnak meleg ételt.
- Javasoljuk, hogy a Magyarországon megszokott ételek helyett törekedjenek a menedékkérők származási országaiiban jellemző ételek osztására (pl. fehérkenyér helyett lehetőleg a Közel-Keleten megszokott lepénykenyér).
- Javasoljuk, hogy a bolt felállítását a lehetőségekhez képest a leghamarabb tegyék lehetővé, továbbá az árukészlet tartalmazzon a közel-keleti és az afrikai kultúrában megszokott élelmiszereket is.

V. Egészségügyi ellátás, higiénia, ruházkodás

Nagyfán jelenleg egy orvos látja el az egészségügyi szolgálatot napi 2 órában, s öt napi 8 órában segíti egy egészségügyi nővér. Az igazgató megjegyezte, hogy ha a kérelmezők látják, hogy van orvos, akkor hirtelen az egészségügyi panaszuk is megszaporodnak. Az igazgató elmondta még, hogy volt már arra példa, hogy mentőt kellett hívni egy menedékkérő részére, s ekkor 20 perc alatt érkezett meg Szegedről a mentő. Megjegyezzük, hogy a mentőt a nagyfai befogadó állomásra vezető úton felszerelt sorompó is lassítja. A bv. alezredes hozzátette, hogy arra még nem volt példa, hogy a szomszédos büntetés-végrehajtási intézet orvosát kellett volna hívni, de ha ennek szükségessége felmerülne, akkor a büntetés-végrehajtási intézet orvosát is igénybe tudná venni a befogadó állomás. Az igazgató elmondta, hogy volt olyan eset, hogy egy várandós nőt nekik kellett autóval és kísérszeméllyel elszállítaniuk Debrecenbe, mert a várandós nő állapota nem tette lehetővé, hogy továbbra is Nagyfán tartózkodjon.

A Bizottság megfigyelőinek egy szíriai palesztin család elmondta, hogy a gyermekük egészségügyi problémáját több alkalommal jelezték a nővérnek, aki többször is azt mondta nekik, hogy később menjenek hozzá vissza. Végül a gyermeket megvizsgálta az orvos.

Az igazgató elmondta, hogy eddig egy menedékkérőről gondolták azt, hogy „ebolaszerű” tünetekkel érkezett Nagyfára, ám a Bizottság megfigyelőinek visszakérdezése után kiderült, hogy a nagyfai személyzet a menedékkérő influenzája miatt következtetett erre, és az illető nem szenvedett ebolában.

A Bizottság megfigyelői beszéltek egy afgán családdal, ahol négy kiskorú gyermek volt. A család elmondta, hogy Magyarországon a hatóságokkal való találkozás után az első éjszakát Röszkén töltötték, ahol egy nagy hangárban, kb. 50-60 emberrel egy légtérben aludtak. Másnap átszállították őket a Szegedi Határrendészeti Kirendeltségre, ahol szintén eltöltötték egy éjszakát, majd onnan Nagyfára szállították őket. A menedékkérők többszörös átszállítása olyan átmeneti intézmények között, amelyek egyikén sem kapnak meleg ételt, illetve amelyek között olyan állomás is van, ahol korlátozott az ivóvízhez és a WC-hez való hozzáférés (mint a Szegedi Határrendészeti Kirendeltségen), vagy amely a „semmi közepén” van, ahol még boltban sem tudnak vásárolni (mint Nagyfán), kétséges, hogy minden menedékkérő hozzájut-e az igényeinek, helyzetének megfelelő befogadási feltételekhez.

A befogadó állomáson kilenc „szaniterkonténer” működik: három, amelyben kizárólag WC-k vannak, három, amelyben vegyesen vannak WC-k és tusolók, kettő, amelyekben tusoló és mosdókagylók vannak, s egy, amelyben mosni lehet. A Bizottság megfigyelői a WC-knél nem találtak WC-papírt. Ezirányú kérdésünkre az igazgató elmondta, hogy azért nem tartanak a WC-knél papírt, mert ez korábban nagy dugulásokhoz vezetett, s jelenleg külön kell kérniük a menedékkérőknek WC-papírt.

A „szaniterkonténerekben” nem iható minőségű a víz, erről képes matrica tájékoztatja a menedékkérőket. Ivóvizet a menedékkérők csak a közös helyiségben találnak.

A menedékkérők ruházata és cipője a vándorlás közben nagyon gyakran tönkremegy. A Bizottság megfigyelői örömmel hallották az egyik fiatal afgán menedékkérő lánytól, hogy a szerbiai hosszas gyaloglásban teljesen használhatatlanná vált a cipője, Magyarországon tiszta és száraz cipőt kapott. .

- Javasoljuk, hogy a Nagyfai Ideiglenes Befogadó Állomásra ne helyezzen el a Hivatal nyilvánvalóan különleges bánásmódot igénylő személyeket (pl. várandós nő, idős, beteg személy), mert a befogadó állomásnak a Szegedtől való távolsága nem teszi lehetővé, hogy egy súlyos egészségügyi probléma esetén a mentő időben elérjen a megfelelő ellátást nyújtani képes kórházba. Ezzel a nagyfai intézmény személyzetének kapacitását leterheltségét is lehetne csökkenteni.
- Javasoljuk, hogy az egészségügyi ellátás igénybe vételének pontos időpontját is tegyék közzé mindenki számára könnyen elérhető helyen annak érdekében, hogy a menedékkérők célirányosan az előre megadott időpontban kereshessék az orvost és így elkerülhetőek legyenek az ezzel kapcsolatos félreértések.
- Javasoljuk, hogy az összes olyan vizesblokkos konténerben legyen ivóvíz-minőségű csapvíz, amelyben mosdókagylók is találhatóak.
- Javasoljuk, hogy a befogadó állomás személyzetének megfelelő képzést nyújtsanak az ebola-fertőzés tüneteiről, i, mert a megfelelő információ hiányából fakadó téves diagnosztizálás, a menedékkérő megbélyegzéshez és indokolatlan elkülönítéséhez vezethet.

VI. Következtetések

A Magyar Helsinki Bizottság álláspontja szerint a Nagyfai Ideiglenes Befogadó Állomás a jelenlegi állapotában nem alkalmas arra, hogy a különleges bánásmódot igénylő menedékkérők, illetve a családok részére megfelelő elhelyezést nyújtson, még rövid időre sem. A megoldást az jelentené, ha a menedékkérők speciális igényeit a megérkezésüket követően minél hamarabb felmérnék, s legalább a családokat és a különleges bánásmódot igénylő menedékkérőket (legfeljebb egy éjszaka után) a végleges befogadó állomásra szállítanák (és nem útba indítanák), ahol meleg étel, megfelelő egészségügyi ellátás és megfelelő elhelyezés fogadná őket. Javasoljuk ezért, hogy rövidtávon az ideiglenes befogadó állomások helyett az állandó befogadó állomások befogadó kapacitását növeljék.

Budapest, 2015. március 9.

dr. Pardavi Márta társelnök
Magyar Helsinki Bizottság